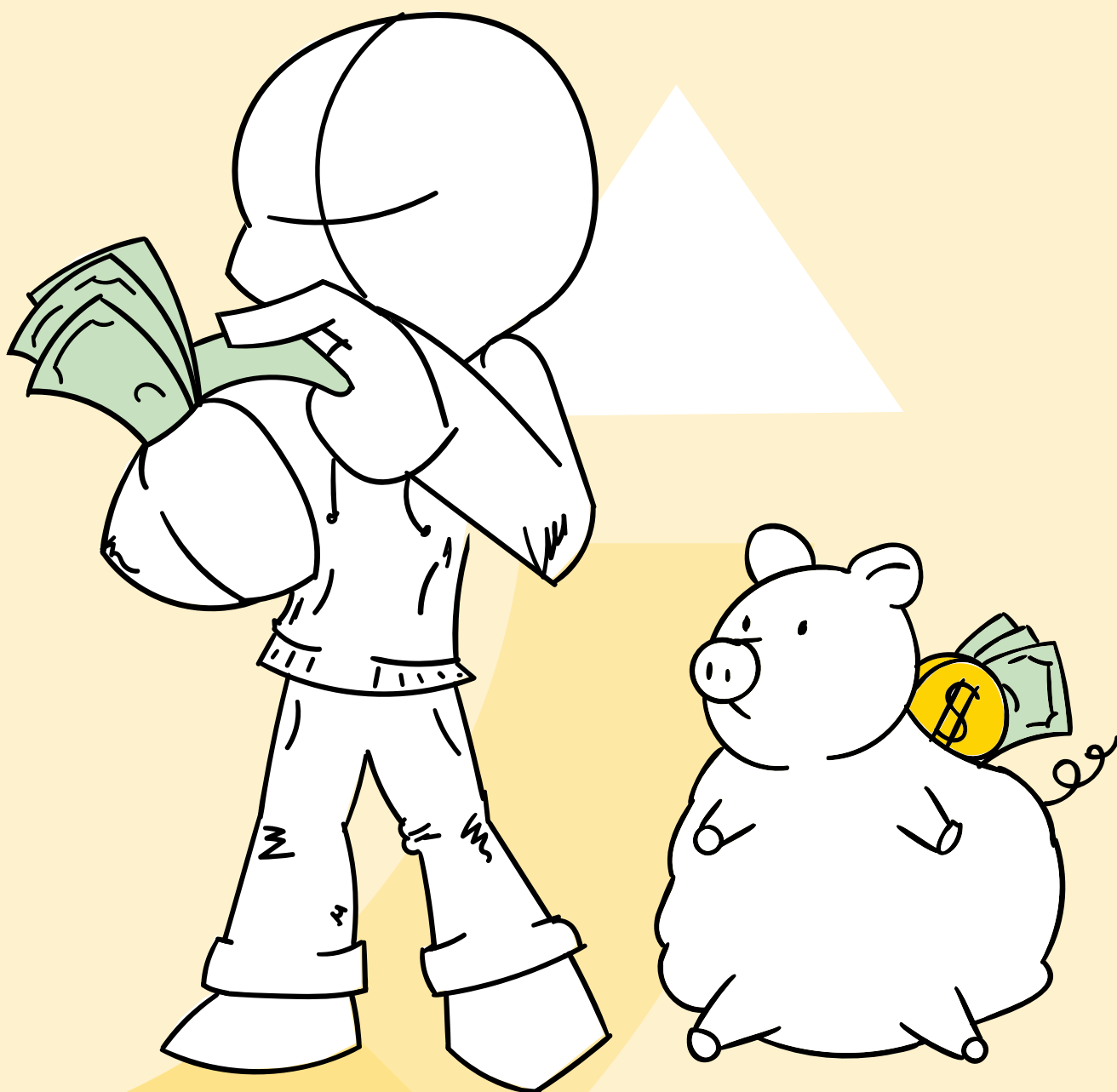

Izobraževalni program za odrasle

**NAČRTOVANJE IN VODENJE
DRUŽINSKEGA PRORAČUNA**

Izobraževalni program za odrasle

NAČRTOVANJE IN VODENJE DRUŽINSKEGA PRORAČUNA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

Neformalni program finančne pismenosti za odrasle

Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna

Besedilo programa Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna je nastalo v projektu Finančna pismenost za odrasle, ki ga je v letih 2022–2024 izvajal Andragoški center Slovenije s sredstvi Ministrstva za vzgojo in izobraževanje ter Načrta za okrevanje in odpornost (NOO).

Leto nastanka programa: 2024

Načrtovalci programa: Maja Mihelič (ZIK Črnomelj), Estera Možina (ACS) in Gregor Sepaher (RIC Novo mesto)

Strokovni sodelavci: Petra Javrh (ACS), Tina Kompare Jampani (ACS), Tina Baloh (UPI LU Žalec), Brigita Gorjup (AZ Velenje), Jože Gričar, Alenka Grželj, Andreja Mernik Jelen (ŠC Celje), Rok Trdan (Cene Štupar – CILJ), Nina Zakotnik (Familija), Marija Žiher (Banka Slovenije), Alina Meško (ZPS), Mira Koporčič Veljič (ZDU – GIZ), Matej Krumberger (ZBS – GIZ), Darja Kušar (LU Slovenska Bistrica), Urška Purg (Bankarium), Rajka Stanko (Elementum), Marjana Šporar (ŠC Novo mesto), Tjaša Beričič (Familija)

Recenzija: dr. Petra Javrh

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Ilustracije: Gregor Ekar

Oblikovanje: Larisa Hercog

Izdal: Andragoški center Slovenije, Ljubljana

Zanj: dr. Nataša Potočnik

Leto izdaje: 2024

Elektronska izdaja, spletna stran: <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/nacrtovanje-in-vodenje-druzinskega-proracuna/>

Predlog za citiranje:

Mihelič, M. in dr. (2024). Izobraževalni program za odrasle – Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, elektronski vir.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 204887811
ISBN 978-961-7116-62-5 (PDF)

Kazalo vsebine

1. IME PROGRAMA.....	7
2. NAMEN PROGRAMA	7
3. CILJNA SKUPINA	10
4. CILJI IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA	10
5. KATALOG ZNANJA ALI VSEBINA PROGRAMA	10
5.1 Struktura in vsebinska zasnova programa	10
5.2 Katalog znanja	11
6 TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA	14
7. IZPITNI KATALOG ALI DRUGI NAČINI PREVERJANJA ZNANJA	14
8. POGOJI ZA VKLJUČITEV V PROGRAM	15
9. POGOJI ZA NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA	15
10. ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA	15
11. ZNANJE IN USPOSOBLJENOST IZVAJALCEV	16
12. POTRDILO O USPOSABLJANJU.....	16
 PRILOGA 1: LITERATURA IN VIRI ZA PRIPRAVO PROGRAMA	17
PRILOGA 2: LITERATURA IN VIRI ZA IZVEDBO PROGRAMA	18
PRILOGA 3: REFERENCE NAČRTOVALCEV PROGRAMA	19

1. Ime programa

Izobraževalni program Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna je neformalni izobraževalni program za odrasle. Po vsebini je to neformalni izobraževalni program za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti (21. člen ZIO-1).

To je vzorčni kratki neformalni program za odrasle, še posebno je primeren za starše in stare starše, ki se želijo z otroki ali vnuki preprosto ali z igro učiti o posebnem vidiku finančne pismenosti: načrtovanju in vodenju družinskega proračuna.

2. Namen programa

Program Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna je krajši neformalni izobraževalni program, ki razvija finančno zmožnost in finančno odpornost odraslih, hkrati pa prispeva tudi k splošni poučenosti odraslih. Namenjen je odraslim osebam, še posebno vsem tistim, ki si želijo pridobiti temeljna znanja s področja upravljanja osebnega proračuna. Hkrati pa je lahko oblikovan posebno za starše in stare starše, ki se želijo s svojimi otroki ali vnuki skupaj učiti o finančni pismenosti.

Osrednji namen programa je, da bodo odrasli – ki jih pomanjkanje virov in pomanjkanje znanja o tem, kako pametno ravnati z denarjem, precej ovira v vsakdanjem življenju – ustrezneje vodili in načrtovali družinski proračun. Kakovost posameznikovega življenja je zelo odvisna od stopnje finančne pismenosti, saj je ta povezana z različnimi vidiki, kot so zaposlitev, izobraževanje, zdravje, socialno življenje, osebna in družinska varnost ter varstvo okolja. Finančna pismenost je tako ključna življenjska kompetenca, ki vpliva na posameznikovo blaginjo in kakovost življenja. Bolj finančno pismeni posamezniki so manj verjetno odvisni od socialnih pomoči, to pa lahko zmanjša obremenitev socialnih sistemov. Finančno bolj pismeni odrasli bodo bolj verjetno vlagali v različne oblike naložb, kar lahko pripomore k rasti kapitala v državi. Poleg tega so bolje pripravljeni na varčevanje za upokožitev, to pa zmanjšuje potrebo po državni pokojninski podpori. Pomembno je razvijati finančno znanje, spretnosti, pravičen odnos do finančnih vprašanj in vzdržno finančno vedenje ter se nenehno učiti in nadgrajevati svoje finančno znanje. Ta kratki neformalni izobraževalni program je lahko prvi korak na poti k tem ciljem.

Raziskave kažejo, da veliko odraslim primanjkuje znanja s področja učinkovitega upravljanja osebnih financ. Pomanjkanje finančne pismenosti ne vpliva le na posameznika in njegovo družino, temveč ima tudi širše negativne posledice za družbo kot celoto. Upravljanje denarja je kompleksen proces, ki zahteva dobro razumevanje financ, razvito finančno kulturo in nenehno učenje (Luburić in Fabris, 2014). Način ravnanja s financami neposredno vpliva na našo varnost, kakovost življenja in čustvene odzive, ki jih sproža.

Pomanjkanje finančne pismenosti lahko pripelje do socialne izključenosti in tudi revščine, saj odrasli, ki ne razumejo temeljev finančnega sistema, težje obvladujejo svoje osebne finance, se pogosto nepravilno odločajo glede denarja ter ne izkoriščajo priložnosti za izboljšanje svojega finančnega položaja.

Razumevanje finančne pismenosti v programu Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna sledi opredelitvi, ki je bila pripravljena za potrebe javnoveljavnih programov finančnega opismenjevanja v sklopu projekta Finančna pismenost za odrasle 2022–2024. Pri tem se ločuje med temi izrazi: finančna pismenost in finančna zmožnost ter finančno

izobraževanje in finančna vključenost. Opredelitev finančne pismenosti je ožja od finančne zmožnosti:

»Finančna pismenost je sestavni del finančne zmožnosti, ki je ena od pomembnih življenjskih zmožnosti. Razvita finančna pismenost omogoča sprejemanje ustreznih finančnih odločitev in doseganje finančnega blagostanja zase in za svoje bližnje. Omogoča finančno vključenost.

Finančna zmožnost je najširši koncept, je kombinacija finančne pismenosti in ustreznega finančnega ravnanja (obnašanja), s katero želimo doseči cilj – finančno blagostanje. Natančneje rečeno: je sposobnost kombinirane uporabe primerne finančnega znanja, zaželeno odločanje (vedenje) in ravnanje za doseg finančnih ciljev in blagostanja. Obsega štiri ključne komponente: finančno znanje, spretnosti, ravnanje in odnos (vrednote).

Finančna vključenost pomeni, da imajo posamezniki in podjetja dostop do uporabnih in cenovno dostopnih finančnih produktov in storitev, ki zadovoljujejo njihove potrebe – kot so na primer transakcije, plačila, varčevanje, krediti in zavarovanja – na odgovoren in trajnosten način (Svetovna banka, 2022)« (Javrh, 2024b).

Potrebe odraslih na področju financ so zelo raznolike. Stopnja finančne pismenosti je na primer leta 2022 v raziskavi o naložbenih možnostih ter finančni pismenosti znašala 42 %. Izmerili so jo s pomočjo tako imenovanih »Big Three« vprašanj (Valicon, 2022, str. 12, v Javrh, 2024a). Najnovejša raziskava Flash Eurobarometer 525 iz leta 2023 je obravnavala dva vidika pri splošni oceni finančne pismenosti, tj. finančno znanje in finančno vedenje (Evropska komisija, 2023). Samo štiri države članice imajo četrtno prebivalcev z visoko ravnijo finančne pismenosti in med njimi je tudi Slovenija (27 % Slovenija; EU27 povprečje 18 %). Poleg tega ima Slovenija med državami Evropske unije (tako kot Madžarska) tudi najmanjši delež tistih, ki so v raziskavi izkazali nizko raven finančne pismenosti (12 % Slovenija; EU27 povprečje 18 %).

Raziskava, ki jo je leta 2018 izvedla hiša Valicon na podlagi vprašalnika, ki je bil razvit pri OECD¹ za merjenje finančne pismenosti, je na primer med drugim pokazala tole (Valicon, 2019, v Javrh, 2024a, str. 88–89):

- Največ delovno aktivnih je v skupini starih od 35 do 54 let. Dvaintrideset odstotkov starih od 35 do 44 let je kot svoj finančni cilj navedlo poplačilo kredita, 23 % jih načrtuje nakup avta, 21 % nakup nepremičnine (Valicon, 2019, str. 8, prav tam).
- Dobra tretjina (33 %) vprašanih hrani denar doma, ta delež je največji v starostni skupini od 18 do 24 let, v tej skupini kar 68 % vprašanih hrani denar doma (Valicon, 2019, str. 14). Pri tej starostni skupini je najmanjši delež tistih, ki menijo, da niso samostojni v sprejemanju vsakodnevnih finančnih odločitev (Valicon, 2019, str. 11, prav tam).
- Tretjini vseh vprašanih se je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da njihov prihodek ni zadostoval za pokritje osnovnih življenjskih stroškov. Pri tistih z zelo nizko stopnjo finančne pismenosti to velja za več kot polovico (57 %), medtem ko pri tistih z zelo visoko stopnjo finančne pismenosti pa se jih je v takšnem položaju znašlo 12 %.
- Z višanjem stopnje finančne pismenosti se manjša odstotek takih, ki se jim je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da njihov prihodek ni zadostoval za pokritje osnovnih življenjskih stroškov. Če odgovore analiziramo glede na starostno skupino, se to najpogosteje dogaja odraslim med petinštiridesetim in štirinšestdesetim letom (Valicon, 2019, str. 24, prav tam).

1 Rezultati raziskave so bili vključeni v mednarodno raziskavo finančne pismenosti OECD/INFE za leto 2020 (OECD, 2020b).

Ta kratki neformalni program finančne pismenosti za odrasle temelji na opredeljenih potrebah različnih skupin odraslih pa tudi na temeljnih razvojnih dokumentih Slovenije. Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih navaja finančno pismenost kot eno izmed številnih področij, na katerih je treba v obdobju izvajanja resolucije pripravljati javnoveljavne in neformalne programe za odrasle (Potočnik, 2022, str. 50).

V Strategiji razvoja Slovenije 2030 (Šooš, 21017, str. 28) je definirano, da bomo z izboljšanjem finančne pismenosti izboljšali znanja in spretnosti za kakovostno življenje in delo ter s tem prispevali k odpornosti, družbeni odgovornosti in učinkovitejšemu delovanju finančnega sistema nasploh. S krepitvijo finančne pismenosti bo posameznik znal voditi osebne in družinske finance, sposoben bo vnaprejšnjega načrtovanja, sprejemanja informiranih odločitev, povezanih s finančnimi produkti in/ali storitvami, ter prepoznavanja ključnih finančnih tveganj, s čimer bomo vplivali na družbeno odgovorno vedenje, zniževali ravni tveganj posameznikovih finančnih dejavnosti in pomembno vplivali na gospodarsko in finančno stabilnost ter razvoj.

V krovnem dokumentu Načrta okrevanja in odpornosti (NOO) je finančna pismenost prav tako vključena v ukrepe, namenjene lažji integraciji v družbo in trg dela. Predvidena je »prenova izobraževalnih programov s prenovo programskih dokumentov na celotni ravni izobraževanja z umeščanjem digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj, na določenih stopnjah izobraževanja pa tudi novih vsebin temeljnih znanj računalništva in informatike ter finančne pismenosti (2021–2026)« (NOO, 2021, str. 27). Tako NOO kot Strategija razvoja Slovenije 2030 vidita finančno pismenost kot sredstvo za krepitev odpornosti, družbene odgovornosti in za učinkovitejše delovanje finančnega sistema nasploh (NOO, 2021, str. 343).

Evropska skupnost poudarja pomen finančne pismenosti, zato je v sodelovanju z OECD oblikovala Skupni evropski okvir finančne pismenosti za odrasle (Okvir EU/OECD, 2022). Ta okvir predstavlja skupni nabor znanj, spretnosti in vedenj, ki naj bi jih posamezniki potrebovali za razumevanje in upravljanje svojih osebnih financ. Okvir finančnih kompetenc za odrasle v Evropski uniji vsebuje štiri vsebinska področja: Denar in transakcije, Načrtovanje in upravljanje financ, Tveganje in korist ter Finančno okolje. Vsako vsebinsko področje se deli še na teme in podteme. Navedene so tudi kompetence, pri katerih se upoštevajo tri razsežnosti: znanje, vedenje in odnos. Posebej so poudarjene kompetence, ki se nanašajo na digitalne in trajnostne finance. Pri oblikovanju neformalnih programov finančne pismenosti za odrasle v Sloveniji in tudi pri oblikovanju tega vzorčnega kratkega neformalnega programa je Skupni evropski okvir finančne pismenosti za odrasle ključna referenca.

Neformalni izobraževalni program Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna je lahko za odrasle udeležence sploh prvi korak v svet financ, ki omogoča, da ugotovijo, na katerih področjih jim še primanjkuje znanja in spretnosti. Namen programa je tudi motivirati odrasle osebe, da se po zaključku tega programa vključijo v daljše javnoveljavne programe finančnega opismenjevanja in tako nadgradijo svoja znanja.

Z uspešno dokončanim programom bodo udeleženci imeli priznane tudi nekatere vsebine v naslednjih javnoveljavnih programih finančnega opismenjevanja:

- Pot do finančne svobode: Modul 2 – Osebni proračun;
- Seniorji v akciji: Povečajmo svojo finančno pismenost, Program za generacije 55+: Modul 2 – Načrtovanje in upravljanje financ; Izbirni modul 5: Uporaba e-storitev v finančnem svetu;
- Obvladujem svoje finance: Modul 2 – Osebne finance; Modul 16: Prvi finančni koraki za otroke, mladostnike in starše.

3. Ciljna skupina

Ciljna skupina programa so odrasli, ki imajo slabo razvito finančno pismenost, želijo pridobiti temeljna znanja s področja upravljanja družinskega proračuna in želijo biti samostojnejši pri upravljanju svojega finančnega položaja. Z drugimi besedami: program je namenjen odraslim, ki bi želeli izboljšati svoj družinski proračun oziroma več vedeti o njegovem načrtovanju in vodenju. Pomanjkanje virov in znanja o tem, kako pametno upravljati finance, lahko odrasle precej ovira v vsakdanjem življenju. Program je posebno primeren za starše in stare starše, ki želijo otroke ali vnuke preprosto ali z igro vzgajati v finančni pismenosti.

4. Cilji izobraževalnega programa

Cilj programa je opolnomočiti posameznika na področju finančne pismenosti s poudarkom na upravljanju osebnih in družinskih financ. Program v posamezniku vzbudi zanimanje za nadaljnje raziskovanje sveta financ in dejavno udeležbo v finančni pokrajini, hkrati pa glede na potrebe ciljne skupine zajema tudi druge vrste pismenosti (bralna, matematična, digitalna, čustvena, socialna itn.). Cilji programa pri odraslih obsegajo:

- bogatenje splošne razgledanosti po finančni pokrajini in svetu financ;
- ozaveščanje lastnih prepričanj in vzorcev vedenja v družini v zvezi z denarjem in prepoznavanje vpliva družinskih, skupnostnih in družbeno-kulturnih vrednot in ter običajev ter prilagajanje finančnih odločitev;
- poglobljanje razumevanja temeljnih pojmov, kot so: prihodki, stroški in družinski proračun;
- usposabljanje za načrtovanje osebnega in družinskega proračuna, njegovo spremljanje in po potrebi spreminjanje;
- opremljanje z znanjem za postopno uvajanje finančnega udejstvovanja in prenašanje finančnega znanja na otroke in vnuke z igro glede na njihovo starost;
- spoznavanje različnih aplikacij in orodij za načrtovanje in spremljanje družinskega proračuna;
- spoznavanje pomena finančne varnosti in načrtovanje za nepričakovane družinske dogodke.

V povezavi s krepitvijo zmožnosti finančna pismenost udeleženec napreduje tudi na področju bralne, matematične, digitalne, čustvene in socialne pismenosti.

5. Katalog znanja ali vsebina programa

5.1 Struktura in vsebinska zasnova programa

Program sestavljajo štirje vsebinski sklopi, ki predstavljajo obvezni del programa in izhajajo iz najpomembnejših vsebinskih področij finančne pismenosti, kot je opredeljena v modelu finančne pismenosti v javnoveljavnih programih finančne pismenosti za odrasle. Obvezni del programa obsega 35 ur organiziranega izobraževanja (18 ur za predavanja in 17 ur za vaje) in vsebuje tele vsebinske sklope: Osebna prepričanja v zvezi z denarjem in varčevanjem, Družinski proračun, Praktična uporaba digitalnih finančnih storitev, Prvi finančni koraki za otroke in mladostnike za starše.

Odpri del programa načrtuje izvajalec v skladu s potrebami konkretne skupine udeležencev.

VSEBINSKI SKLOPI	PRIPOROČENO TRAJANJE V URAH – PREDAVANJA	PRIPOROČENO TRAJANJE V URAH – VAJE
Obvezni del programa		
Uvod v program	1	1
Osebna prepričanja v zvezi z denarjem in varčevanjem	2	2
Družinski proračun	7	8
Praktična uporaba digitalnih finančnih storitev	3	3
Prvi finančni koraki za otroke in mladostnike za starše	4	2
Zaključevanje programa	1	1
Obvezni del programa skupaj	18	17
Odpri del programa	3	4
Trajanje obveznega in odprtega dela skupaj	19	23
Trajanje programa skupaj	42	

5.2 Katalog znanja

Obvezni del programa sestavljajo tile vsebinski sklopi: Osebna prepričanja v zvezi z denarjem in varčevanjem, Družinski proračun, Praktična uporaba digitalnih finančnih storitev, Prvi finančni koraki za otroke in mladostnike za starše, v skupnem obsegu 35 ur.

VSEBINSKI SKLOP: OSEBNA PREPRIČANJA V ZVEZI Z DENARJEM IN VARČEVANJEM	
ZNANJE	SPRETNOSTI
Ozavesti svoja stališča in prepričanja, ki jih ima v zvezi z denarjem.	Zapiše svoje asociacije ob omembi besed denar, bogastvo, delnice, krediti itn.
Spozna in ozavesti, da imamo spodbujajoča in omejujoča prepričanja.	Opredeli/prepozna svoja spodbujajoča in omejujoča prepričanja.
Razlikuje med potrebami in željami.	Sprejme ukrepe za ozaveščeno nakupovanje in se izogiba impulzivnim nakupom.
Zaveda se, da lahko oglasi, posebne ponudbe in mediji močno vplivajo na dojemanje posameznika glede želja po določenih nakupih.	Poda primere dobrih ali slabih potrošniških navad.
Razume moč odložene zadovoljitve.	Uporablja načine za spremljanje svoje porabe.
Razume pomembnost sklepanja pametnejših odločitev glede porabe.	Sklepa pametnejše odločitve glede nakupovanja s primerjalnikom cen, z izkoristkom kuponov, razprodaj itn.
Ozavesti vpliv družbenih omrežij, oglaševanja in družbenih pritiskov na našo potrošnjo (primerjanje z drugimi).	Razvije strategije za preprečevanje ali zmanjšanje čezmerne porabe, impulzivnega nakupovanja in drugih nenamernih posledic oglaševanja in družbenega pritiska.
Razlikuje, kaj pomeni živeti naravni ali umetni standard.	

VSEBINSKI SKLOP: DRUŽINSKI PRORAČUN	
ZNANJE	SPRETNOSTI
a. Prihodki in odhodki družinskega proračuna Razume temeljne pojme, kot so prihodki, stroški, osebni družinski proračun. Ve, kaj je proračun, kako ga oblikovati in zakaj je to koristno. Zaveda se, da lahko družinske, skupnostne in družbeno-kulturne vrednote in običaji vplivajo na način, kako ljudje upravljajo svoj denar. Razume, da lahko različna življenjska obdobja in posamezni dogodki v življenju posameznika ali v gospodinjstvu vplivajo na dohodke in odhodke. Zna razvrščati stroške v različne kategorije, ki omogočajo boljši pregled nad uporabo. Razume možnosti, ki so na voljo za plačilo nepričakovanih stroškov. Pozna razliko med fiksnimi in variabilnimi odhodki.	Pojasni vpliv družinskih, skupnostnih in družbeno-kulturnih vrednot ter običajev na svoje finančne odločitve. Prilagodi svoje finančne odločitve glede na to zavedanje. Izdela proračun ter ga uspešno uporablja pri upravljanju svojih financ. Sprejema neodvisne odločitve o prihodkih in odhodkih. Pri govoru uporablja temeljne pojme s področja upravljanja osebnega proračuna, kot so prihodki, odhodki, stroški, osebni proračun. Sprejema informirane odločitve o uporabi izrednih dohodkov in prejetih sredstev, kot so darila, nagrade ali dediščina. Razvršča stroške v različne kategorije. Uporablja več možnosti, ki so na voljo za plačilo stroškov. Z igro razlaga zahtevnejše pojme prihodek in odhodek s praktičnimi primeri iz družinskega življenja.
b. Načrtovanje in spremljanje družinskega proračuna Razume, zakaj je pri oblikovanju proračuna pomembno upoštevati srednjeročne in dolgoročne vidike. Zna oblikovati proračun za načrtovanje prihodkov, prihrankov in odhodkov z uporabo ustreznih orodij. Zna oblikovati proračun kot strategijo za ohranjanje ali povečanje finančne blaginje. Razume, zakaj je poleg spremljanja dohodkov in stroškov pomembno aktivno upravljati denar. Zna prilagoditi proračun, če je to potrebno.	Izdela preglednico za vodenje družinskega proračuna. Izdela letni načrt upravljanja družinskega proračuna. Napiše finančne cilje in opredeli korake za njihovo doseganje. Redno spremlja prihodke in odhodke. Pri sprejemanju odločitev glede porabe upošteva celoten proračun. Primerja dejanske stroške s proračunskimi zneski in po potrebi prilagodi proračun ali stroške. Prilagodi družinski proračun glede na nepričakovane prihodke in odhodke za boljše upravljanje sredstev. Z zgodbami razlaga zahtevnejše pojme prihodek in odhodek, s praktičnimi primeri iz družinskega življenja.
c. Finančna varnost in aplikacije za vodenje družinskega proračuna Zaveda se, da obstajajo zanesljiva orodja za oblikovanje proračuna, vključno z mobilnimi aplikacijami ter drugimi digitalnimi orodji in storitvami za oblikovanje proračuna. Pozna različne aplikacije in orodja za načrtovanje in spremljanje osebnega proračuna. Zna varčno in odgovorno upravljati z denarjem. Ve, koliko denarja bi bilo potrebno za kritje stroškov v primeru izgube dohodka. Razume pomen finančne varnosti in načrtuje za nepričakovane dogodke.	Uporablja aplikacijo za vodenje družinskega proračuna. Uporablja digitalna orodja za sledenje stroškov. Uporablja orodja za dolgoročno načrtovanje družinskega proračuna. Odgovorno upravlja z denarjem in sprejema informirane odločitve. Razvija spretnosti za prepoznavanje in obvladovanje impulzivnih nakupov ter vzpostavlja dobre finančne navade. S sodelovanjem drugih družinskih članov (otroci, vnuki) izpolnjuje preglednice, sledi stroškom ipd.

VSEBINSKI SKLOP: PRAKTIČNA UPORABA DIGITALNIH FINANČNIH STORITEV	
ZNANJE	SPRETNOSTI
a. Digitalna pismenost Razume, kaj je digitalna pismenost. Zaveda se njenega pomena v sodobnem svetu. Razume, da digitalna pismenost zahteva vseživljenjsko učenje. Razume svoje morebitne strahove, ki ga ovirajo pri uporabi digitalnih orodij.	Poišče fizične in spletne vire, kjer lahko nadgrajuje svojo finančno pismenost. Uporablja osnovna digitalna orodja – naprave pa tudi programsko opremo. Samostojno pridobiva potrebne informacije in znanja za nadgradnjo svoje digitalne pismenosti. Sooči se z dilemami, strahovi in ovirami v povezavi z uporabo digitalnih orodij. S sodelovanjem drugih družinskih članov (otroci, vnuki) izpolnjuje preglednice, sledi stroškom ipd.
b. Digitalna pismenost v finančnem okolju Razume, kakšne prednosti prinašajo digitalna orodja v finančnem okolju. Razume razlike med uporabo klasičnih in digitalnih poti na področju financ. Razume, katere naprave in programe/aplikacije potrebuje za sodelovanje v digitalnem okolju na finančnem področju. Pozna stroške uporabe digitalnih orodij.	Izbere ustrezni kanal (klasični/digitalni) zase na področju finančnih storitev. Izračuna stroške uporabe digitalnih storitev ali aplikacij na področju financ. S sodelovanjem drugih družinskih članov (otroci, vnuki) izpolnjuje preglednice ali izračunava.
c. Uporaba najpomembnejših digitalnih orodij na področju financ Razume, katere konkretne možnosti ima pri uporabi digitalnih finančnih storitev. Razume osnovne funkcionalnosti digitalnih finančnih orodij. Se zaveda, da so uporabniški vmesniki različni (na primer različne spletne/mobilne banke), a da ponujajo enake ali podobne funkcionalnosti. Pozna in razume možnosti ter tveganja sklepanja finančnih pogodb na daljavo.	Dviguje denar na bankomatu. Plačuje položnice na bankomatu. Uporablja osnovne funkcionalnosti spletne in mobilne banke. Potrjuje spletna plačila v mobilni denarnici ali drugi aplikaciji, ki jo ponuja njegova banka. Sklepa pogodbe na daljavo (kredit, zavarovanje ipd.). Uporablja osnovne funkcionalnosti digitalnih storitev javne uprave (eDavki, eUprava ipd.). K temu pritegne tudi druge družinske člane (otroci, vnuki).
č. Pomen varnosti v digitalnem okolju Razume pomen varnosti v digitalnem okolju. Pozna in zna prepoznati najpogostejše spletne prevare. Razume pomen preventivnega vedenja glede varnosti na spletu. Razume, da se pojavljajo nove oblike prevar. Razume, kaj pomeni varna uporaba digitalnih orodij. Ve, kam se mora in se lahko obrne, če postane žrtev spletne zlorabe. Razume, kdaj je sam odgovoren za posledice spletne zlorabe. Razume pomen deljene odgovornosti vseh vpletenih v digitalna orodja v primeru zlorab.	Kar najbolj se zavaruje pred spletnimi zlorabami. Sledi informacijam o novih spletnih zlorabah. Hitro in odločno ukrepa, če postane žrtev spletne zlorabe.

VSEBINSKI SKLOP: PRVI FINANČNI KORAKI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE ZA STARŠE IN STARE STARŠE	
ZNANJE	SPRETNOSTI
a. Prvi stik z denarjem Razume, kdaj in kako otroku predstaviti denar v različnih oblikah (od malčka do polnoletnika).	Izbere določeni način predstavitve denarja, primeren za otroka glede na njegovo razvojno fazo.
b. Smernice za učenje in ravnanje z denarjem Pozna različne smernice in načine za vpeljevanje otroka v razumevanje denarja. Razume, kakšne so prednosti otrokovega sodelovanja v družinskem proračunu za razvoj otrokovega odnosa do denarja in spretnosti ravnanja z denarjem. Pozna osnove digitalne pismenosti in varnosti in ve, kaj je pomembno že za otroke glede na njihovo razvojno stopnjo.	Presodi med razlogi za žepnino in proti njej. Oblikuje načrt pritegnitve otroka v družinski proračun. Seznani se z digitalnimi nevarnostmi, ki so pomembne za odrasle in otroke. Z otrokom se pogovori o družinskem proračunu. Z otrokom se pogovori o digitalni varnosti na področju financ.
c. Bančni in drugi finančni produkti za otroke Pozna različne bančne in finančne produkte za razvoj postopnega ravnanja otrok z denarjem.	Izbere primerne bančne in finančne produkte glede na otrokovo starost.
č. Osnove o davkih za otroke Pozna davčne posledice uporabe določenih bančnih in drugih finančnih produktov.	Izračuna vpliv privarčevanih sredstev na otroškem računu na plačilo davkov, socialnih prejemkov in plačilo vrtca.

6. Trajanje izobraževanja

Program za udeležence obsega 42 ur organiziranega izobraževanja, 19 ur za predavanja in 23 ur za praktično delo.

7. Izpitni katalog ali drugi načini preverjanja znanja

V programu so znanje in spretnosti izraženi za vsak posamezni vsebinski sklop, ki zelo jasno in nazorno popisujejo znanje in spretnosti, ki ga posameznik pridobi v programu. Predavatelj tako lahko sproti spremlja in preverja doseganje učnih ciljev. V programu se preverjajo znanja in spretnosti na tele načine:

- s samoevalvacijo udeležencev izobraževanja ob vključitvi v program, ki je podlaga za pripravo osebnega finančnega načrta;
- s spremljanjem napredka udeležencev med celotnim programom;
- s spremljanjem napredka udeležencev ob koncu programa.

Organizacija izvajalka lahko za samoevalvacijo in spremljanje napredka udeležencev uporablja različne pristope, vprašalnike, kvize, družabne igre, skupinski ali individualni pogovor z udeleženci ipd. Znanja in spretnosti se lahko preverjajo po vsakem izvedenem sklopu. Pomembno je, da se udeležencem posreduje povratna informacija in da se jih spodbuja k samoevalvaciji. Preverjanje znanja z izpitom ni predvideno.

8. Pogoji za vključitev v program

V program Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna se vključujejo odrasle osebe (gl. poglavje 2 Ciljna skupina). Dosežena stopnja in vrsta izobrazbe, zaposlitveni položaj in podobno niso pogoj za vključitev.

9. Pogoji za napredovanje in dokončanje programa

Posameznik dokonča program z udeležbo v načrtovanih modularnih sklopih. Osemdesetodstotna udeležba v programu je pogoj za dokončanje programa.

10. Organizacija izobraževanja

Priporočeno število udeležencev

Priporočeno število udeležencev v skupini je od 12 do 15.

Izvedbeno načrtovanje

Izvedba programa v praksi se natančneje določi z izvedbenim kurikulumom, ki ga pripravi organizacija izvajalka programa na podlagi potreb udeležencev in ugotovljenega obsega njihovega že pridobljenega znanja na področju finančne pismenosti. Organizacija izvajalka programa opredeli vsebine za odprti del kurikula.

Vsebine sklopov se lahko posodabljaajo in prilagajajo glede na novosti na finančnem področju, tehnološkem napredku ali drugih družbenih spremembah.

Didaktična priporočila za izvedbo

V programu je predvideno prepletanje teorije in prakse ter skupinskih in individualnih oblik dela. Predvidene učne metode bodo predavanje, pogovor, diskusija, študije primera, primeri dobre prakse, praktično delo.

Časovna razporeditev vsebin

Program Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna obsega 42 ur organiziranega izobraževanja. Izobraževanje bo potekalo največ v štiriurnih vsebinskih sklopih.

11. Znanje in usposobljenost izvajalcev

Program lahko izvajajo učitelji in drugi vabljeni gostujoči predavatelji, ki so strokovnjaki oziroma specialisti za posamezna finančna področja v vsebinskih sklopih programa. Zaželeno so delovne izkušnje s področja, ki ga predavajo, in izkušnje pri delu z odraslimi. Posebno pomembni so nepristranskost, strokovna neodvisnost in objektivnost zunanjih specialistov pri podajanju finančnih vsebin. Izkušnje iz prakse v izobraževanju odraslih kažejo, da želijo udeleženci zelo konkretne odgovore na življenjske situacije povezane s financami in denarjem. Zato je potrebno, da posamezne module izvajajo različni strokovnjaki – gostujoči predavatelji – ki lahko ponudijo aktualne in zanesljive informacije ter odgovore.

Program predvideva vlogo skrbnika programa, ki jo opravljajo organizatorji izobraževanja v izobraževalni organizaciji. Med drugim organizator izobraževanja pripravlja izvedbeni kurikulum, ugotavlja izobraževalne potrebe, sodeluje pri razvoju novih vsebin programa, sodeluje in svetuje pri pripravi učnega gradiva, snuje načrte spremljanja udeležencev, izvaja lahko posamezne dele programa, posebno pomembno pa je, da skrbi za andragoške procese v programu, v katerem sodelujejo gostujoči strokovnjaki, specialisti za določena finančna področja.

Priporoča se, da učitelji obnavljajo in posodablajo svoja specifična znanja za izvajanje programa.

VSEBINSKI SKLOPI	STROKOVNI DELAVCI	ZNANJE IN USPOSOBLJENOST S PODROČJA
Uvod v program	organizator izobraževanja	priprave izvedbenega kurikula, ugotavljanja izobraževalnih potreb na področju finančne pismenosti, razvijanja novih vsebin v programu, vodenja programov in organizacije predavanj, poznavanja izobraževalnih in drugih značilnosti odraslih
Osebna prepričanja v zvezi z denarjem in varčevanjem	učitelj	financ, andragoške didaktike, poznavanja izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine
Družinski proračun	učitelj	ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, računalništva, informatike, matematike ali organizacije, s praktičnimi znanji s področja poznavanja upravljanja proračunov, poznavanja različnih orodij in aplikacij za vodenje osebnega proračuna, poznavanja izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine
Praktična uporaba digitalnih finančnih storitev	učitelj	ekonomije, menedžmenta, upravljanja, poslovanja, računalništva, informatike, matematike ali organizacije, s praktičnimi znanji s področja poznavanja upravljanja proračunov, poznavanja različnih orodij in aplikacij za vodenje osebnega proračuna, poznavanja izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine
Prvi finančni koraki za otroke in mladostnike za starše in stare starše	učitelj	financ, andragoške didaktike, poznavanja izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine, s praktičnimi znanji s področja poznavanja upravljanja proračunov, poznavanja različnih orodij in aplikacij za vodenje osebnega proračuna, poznavanja izobraževalnih značilnosti in potreb ciljne skupine ter učenja financ z igrami
Zaključek programa	organizator izobraževanja	priprave izvedbenega kurikula, ugotavljanja izobraževalnih potreb na področju finančne pismenosti, razvijanja novih vsebin v programu, vodenja programov in organizacije predavanj, poznavanja izobraževalnih in drugih značilnosti odraslih

12. Potrdilo o usposabljanju

Udeleženci po končanem programu prejmejo potrdilo o usposabljanju. To potrdilo ima prilogo, ki vsebuje popis znanj in spretnosti, pridobljenih v programu.

PRILOGA 1: LITERATURA IN VIRI ZA PRIPRAVO PROGRAMA

Baloh, T. in dr. (2024). *Izobraževalni program za odrasle – Pot do finančne svobode*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, elektronski vir.

Gričar, J. in dr. (2024). *Izobraževalni program za odrasle – Seniorji v akciji: Povečajmo svojo finančno pismenost*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, elektronski vir.

Javrh, P. (ur.). (2024a). *Poročilo o analizi stanja in potreb po finančni pismenosti odraslih v Sloveniji*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, elektronski vir.

Javrh, P. (ur.). (2024b). *Strokovne smernice za pripravo javnoveljavnih programov finančne pismenosti za odrasle*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, elektronski vir.

Kušar, D. in dr. (2024). *Izobraževalni program za odrasle – Obvladujem svoje finance*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, elektronski vir.

Luburić, R. in Fabris, N. (2014). *Umijeće upravljanja novcem*. Medeon, Hesperiaedu. <https://pdfcoffee.com/radoica-lubric-i-nikola-fabris-umijece-upravljanja-novcem-2pdf-pdf-free.html>

Načrt za okrevanje in odpornost (2021). Ljubljana: Služba vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSOO/01_si-rrp_23-7-2021.pdf

OECD. (2020). OECD/INFE 2020 *International Survey of Adult Financial Literacy*. <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

Okvir EU/OECD-INFE za finančno usposobljenost odraslih (2022). <https://www.oecd.org/finance/financial-competence-framework-for-adults-in-the-european-union.htm>

Potočnik, N. (ur.). (2022). *Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2022–2030 (ReNPIO22–30)*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Svetovna banka. (2022). *Financial Inclusion*. <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview#2>

Šooš, T., Lautar, K., Urbančič, H., Kobe Logonder, N., Kmet Zupančič, R. in Fajić, L. (ur.). (2017). *Strategija razvoja Slovenije 2030*. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

PRILOGA 2: LITERATURA IN VIRI ZA IZVEDBO PROGRAMA

Osebna prepričanja v zvezi z denarjem in varčevanjem	Baloh, T. (2024). Vrednote in prepričanja – Gradivo za izvajanje izobraževalnih programov finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Osebni proračun	Vezovišek, A. (2024). Družinski proračun – Gradivo za izvajanje izobraževalnih programov finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Bratkovič, T. (2024). Vodenje in spremljanje družinskega proračuna – Gradivo za udeležence programov finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
Praktična uporaba digitalnih finančnih storitev	Žiher, M. (2024). Finančno okolje – Gradivo za izvajanje izobraževalnih programov finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Svet Evropske Unije: Digitalne finance. https://www.consilium.europa.eu/sl/policies/digital-finance/#what
Prvi finančni koraki za otroke in mladostnike za starše	Nidorfer, M. in Milič, M. (2017). Kaj moramo starši o denarju naučiti svoje otroke, preden gredo od doma. Revija Finance, časnik Finance. Vezovišek, A. in Vezovišek, M. (2019) Adijo finančni stres, Mirna pot skozi obdobja finančne starosti. Ljubljana: Mladinska knjiga. Kodrič, M. H. in Mori, S. (2018). So finance res tak bav-bav. Priročnik za urejene družinske in osebne finance. Maribor: BigU akademija.

PRILOGA 3: REFERENCE NAČRTOVALCEV PROGRAMA

Maja Mihelič, Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj

Ima večletne izkušnje na področju izobraževanja odraslih, kot organizatorica izobraževanja odraslih in predavateljica v računalniških programih ter izvedbi posameznih delavnic finančnega opismenjevanja. Vodi središče za samostojno učenje v organizaciji. Sodelovala je pri pripravi izobraževalnega programa Kako obvladati osebne finance, v sklopu tega je pripravila tudi Excelovo preglednico za vodenje osebnih financ. Program je bil namenjen članicam Zveze ljudskih univerz Slovenije in je bil javno objavljen. Vodila in izvedla je različne delavnice finančne pismenosti za splošno javnost ter različne delavnice osnovne finančne pismenosti v programih socialne aktivacije in Osnovne šole za odrasle. Ima izkušnje z delom z ranljivimi ciljnim skupinami, pozna njihove potrebe in ovire ter ima izkušnje s predstavitvijo tematike finančne pismenosti ranljivim ciljnim skupinam.

Gregor Sepaher, RIC Novo Mesto

Ima večletne izkušnje na področju izobraževanja odraslih kot organizator izobraževanja, vodja izobraževanja odraslih, učitelj v programih, namenjenih krepitvi finančne pismenosti odraslih, ter učitelj programov RPO, UŽU in splošnih neformalnih usposabljanj. V okviru projekta Finančna pismenost za Rome je sodeloval pri razvoju in izvedbi programa finančne pismenosti, je tudi soavtor učbenika, delovnega zvezka in priročnika za učitelje. Dejavnost je sodeloval že pri delu razvojne skupine za akcijsko raziskovanje in pripravo opisnikov temeljnih zmožnosti v letu 2016 in 2017. Je tudi soavtor javnoveljavnega programa Digitalne pismenosti ter programa RPO. Sodeloval je tudi pri nacionalnem razvojnem projektu POKI in Prenovi koncepta andragoškega usposabljanja. Poleg tega da je pripravil in izpeljeval različna usposabljanja za strokovne delavce izobraževanja odraslih, sodeloval na okroglih mizah, v fokusnih skupinah, panelnih razpravah, na strokovnih posvetih, letnih posvetih za izobraževanje odraslih, multiplikativnih dogodkih in s prispevki na nacionalnih in mednarodnih konferencah, je tudi član Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih.

Ester Možina, Andragoški center Slovenije

Mag. Ester Možina je sociologinja, na Andragoškem centru Slovenije razvojno in raziskovalno deluje na področju pismenosti odraslih od leta 1991. Sodelovala je pri nastanku prvega programa za razvoj pismenosti odraslih v devetdesetih letih ter pri številnih drugih programih za ranljive skupine odraslih. Med raziskovalnimi dosežki velja omeniti, da je bila nacionalna koordinatorica dveh mednarodnih raziskav s področja spretnosti odraslih, raziskave IALS leta 1998 in raziskave PIAAC, obe sta potekali pod okriljem OECD. V zadnjih desetih letih je vodila usposabljanja učiteljev za razvoj pismenosti odraslih ter več mednarodnih in nacionalnih razvojnih in raziskovalnih projektov, med drugim tudi nacionalno evalvacijo in prenovo programov pismenosti odraslih in projekt Finančna pismenost za odrasle 2022–2024.

